

Costumari

Rubí

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: 08191-RUBÍ

Coordenades:

Latitud: 41.49376
Longitud: 2.03113
UTM Est (X): 419127
UTM Nord (Y): 4594025

Classificació

Número de fitxa 08184-158
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Tradició oral
Estil / època: Contemporani Popular
Estat de conservació Dolent
Protecció Inexistent
Accés Restringit
Ús actual: Simbòlic
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Camí de Sant Muç](#)

Autoria de la fitxa Juana Maria Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA
Data de registre de la fitxa: dc., 01/11/2000 - 01:00

Descripció

Selecció de determinats costums, molts pràcticament oblidats, i han estat patrimoni comú de la gent de Rubí. Uns han desaparegut al finalitzar l'època moderna, altres han arribat fins el segle XX. I fets de diversa consideració dels que s'ha tingut informació oral directa o per lectura de la bibliografia que sobre la base de les recopilacions orals existeix al respecte. De totes les conegudes, es fan constar les que representen fets

més destacats i particulars al patrimoni cultural de Rubí: 1, CANÒNICA o CANÒNIQUES. Les primeres referències són de la primera meitat del segle XIV. Es tractava de resos que es feien per protegir les collites de gra des del maig fins el setembre, a canvi, els pagesos havien de pagar un delme a l'església (RUFÉ, 1987)./ 2, RITUAL DE PRESA DE POSSESSIÓ. El 1810 l'alcalde de Rubí Antoni Ubach i Balasch acompanyà a Pau Viver i Oriol, nou propietari de can Feliu, presentant-se al mas per prendre'n possessió, segons el relat d'una escriptura que diu: "en Pau Viver i Oriol va entrar a la casa o masia i va restar sol a dins tancant i obrint la porta principal amb les senyes demostratives de presa de possessió davant dos testimonis més. Després, en presència de l'alcalde i els testimonis, ha fet inventari de tot: el celler, dos premses de cargol molt gastades i vint-i-cinc botes de vuit càrregues amb cèrcols de ferro. Després varen sortir a fora i, en senyal de veritable possessió va agafar un grapat de terra i la va espargir als quatre vents" (RUFÉ, 1984a; 1997a)./ 3, PA D'OFERTA: En els testaments dels amos de can Rosés sempre es disposava que els caps de la casa fossin enterrats a la tomba familiar a la nau de l'església de Sant Pere i que, el dia del funeral es repartís pa cuit a la porta de l'església a tots els assistents a l'acte (RUFÉ, 1984a; 1997a)./ 4, PLANTAR CLAVELLERS. Per la nit de Sant Joan, era costum a Rubí, plantar clavellers mentre tocaven l'Avemaria i repicaven al dia següent que era festa i els lligaven amb un cabell a una mata de julivert perquè naixessin els clavells verds (AMADES, 1989)./ 5, PÀMPOLS DE PLATANER: Els nens de Rubí a la primera meitat del segle XX, recollien les fulles grosses dels plataners (en deien "pàmpols") de la carretera de Terrassa davant del Bullidor. Els nens, passaven després un filferro per les fulles fins a formar un paquet comprimit de dos pams de gruix. Aquestes enfilades les venien al carnisser Lluell (Camanyet) que les feia servir per embolicar els menuts de xai que venien a casa seva i a la parada de la plaça del mercat (TURU et alí, 2000)./ 6, PREGÀRIA A LES ÀNIMES. Era costum, en passar per davant el cementiri resar, a més d'un parenostre la següent oració "Bona nit ànimes difuntes que en el cel ens veurem juntes, a l'hora de la nostra fi, un parenostre el vull dir perquè pugin totes per mi" (ROVIRA, 1982b)./ 7, BODA PAGESA. El vuit d'agost de 1739 es va celebrar casament entre Magí Ambrós, hereu de can Xercavins i Victòria Santaeugènia. La núvia provinent de la casa paterna marxava a la capella sobre una mula tota ornada de cintes i picarols i amb tot el seguici familiar. Uns anaven muntats; altres a peu. El nuvi arribava de casa seva a cavall i al seu davant desfilava una enorme caravana de trabucaires tirant a l'aire. Després de la boda, fent gresca s'anava a la masia i es feia el dinar de bodes (VILALTA, 1983)./ 8, SARDANES I ALTRES DANSES. Es té notícia, recollida per J. Serra Rosselló, de la querella d'una parella de rubinencs que ballaven sardanes a la capella de Sant Genís, en l'aplec de l'any 1587, alternant aquestes amb altres balls, dels que es té notícia des de l'any 1444, on en un d'ells es diu que es feu una capta pels "jutgles", es recolliren sis ous i nou diners (ARÍS, MARGENAT, 1983)./ 9, FULLES DE COL A LA NIT DE REIS. Els nois penjaven regals als balcons de les seves amigues, però si algú havia rebut carabasses se li col·locaven fulles de col amb el tronxo. L'hort de cal Sabateret, fornava de cols als interessats (RUFÉ, 1982a).

Observacions:

(Continuació descripció)/ 10, HERBES EL DIJOUS I DIVENDRES SANT. De bon matí s'anava a collir herbes remeieres i aromàtiques (RUFÉ, 1982a). / 11, FLORS I PLANTES AROMÀTIQUES PEL CORPUS CHRISTI. S'anava al bosc a buscar farigola i flors boscanes per guarnir les catifes florals (RUFÉ, 1982a). / 12, APLEC DE SANT FELIUET. Des dels anys 1940 es va revitalitzar l'aplec, per dilluns de Pasqua florida, amb el següent ordre, primer ofici religiós, després sardanes, dinar al bosc i a la tarda sardanes (RUFÉ, 1982a)./ 13, MISSES DE CONREU. Per documentació escrita se sap del costum de celebrar, a les masies, les dites "misses de conreu": des de Santa Creu de maig fins a Santa Creu de setembre es deia una missa a cada masia de la parròquia i els habitants estaven obligats a donar al rector una quantitat de la collita (XERCAVINS, 1989). Probablement és una continuació del costum de les canòniques./ 14, EL SALPÀS. Aquest costum va perdurar fins la dècada de 1970, consistia en la benedicció amb aigua i sal de les cases durant el temps pasqual. El sacerdot o els escolans repartien fulles de palma beneïdes, amb les quals es feien creus que es clavaven a la porta d'entrada de la casa i rebien, com a donatiu, una o més dotzenes d'ous (XERCAVINS, 1989)./ 15, PEDRES DE SANT MUÇ. Era costum de tirar enlaire tres pedretes dalt

d'un pilar que hi havia situat al camí de Sant Muç (RAMON, 1989)./16, FESTA DELS ESTRANGERS O CIRI DE SANT SEBASTIÀ. Documentades ja el 1443, es fa una crida als joves servents nomenats "macips" per a preparar la festa. Durava dos o tres dies i començava per la cerca d'un arbre al bosc per part de la fadrinalla o macips, tallar-lo i portar-lo a braços al poble. No podia tocar el terra fins la plaça de l'església on era plantat, dansant-se al voltant a so de cornamusa, fent-se un ball rodó. Era l'arbre de maig. Al dia següent era subhastat i repartien els beneficis per a cera del Sant. L'any 1599 (segons BENCOMO, 1996) o l'any 1620 (segons RUFÉ, 1989c) es va fer coincidir la festa amb la fira de Rubí. Des de finals del segle XVIII ja no es va celebrar més (RUFÉ, 1989c)./ 17, ASPERGIMENT D'AIGUARRÓS: S'aspergia aiguarrós amb les almorratxes; documentat al segle XVI a la festivitat de Sant Pere i a la del Roser, en la qual també es disparava pólvora per anunciar la festa (BENCOMO, 1996). També es feia un ball d'almorratxes a la sortida de missa./ 18, LLEVANT DE TAULA (també es celebrava per Sant Isidre). Consistia en la recollida de donatius per la festa, dut a terme per les "majorales". 19, CAPELLETES AMBULANTS. Es tracta de petits oratoris portàtils fets de fusta amb el frontal obert i timpà abatible, generalment, d'estil neogòtic. La porta és de dues fulles i a la base es troba l'almoiner. Un vidre protegeix les imatges que es troben a l'interior. Un dia al mes es reben les imatges a les cases. Trenta famílies formen un Cor, cada un dels quals porta el nom d'un Sant o Santa. Entre elles es designa una zeladora que recull les almoines. A cada família se li assenyala el dia en que, mensualment, li correspon hostatjar la capella, que un cop arribada a la casa es situa en un lloc preferent, encenent-li un ciri o llantió. Abans se li resava el Rosari i, al dia següent, se l'acomiadava amb oracions, portant-la al següent destinatari (RUFÉ, 1989b)./ 20, DINAR DE DIFUNTS. Per documentació oral s'ha detectat la seva celebració encara a la dècada de 1940 (a Ca n'Alzamora, segons Sr. Viladiu). Després de l'enterrament, al tornar del cementiri, amics i familiars eren convidats a un gran dinar. Era costum en molts llocs de la Catalunya central (RIU, 1982)./ 21, L'OFERTADOR. El dol el portava el veí més proper al difunt./ 22, FESTA DELS XATOS. Encara viva, però amb moltes modificacions que la han separat del fet festiu original. Es tracta de costums, essencialment desaparegudes. S'han inclòs algunes de genèriques, però s'ha prioritzat les que poden ser exclusives de Rubí.

Història

ÀNIMES. L'existència del costum de les ànimes es presa d'unes notes de Josep Serra i Roselló (ROVIRA, 1982b). CAPELLETES AMBULANTS. L'inici de la història d'aquestes capelles cal cercar-lo en els aplegadors -donats, santers, ermitans - de santuaris i ermites que les duïen penjades al coll amb les portes obertes, rodejades de flors boscanes. Eren utilitzades per a captiris, que eren col·locats en uns calaixets en forma de guardiola que hi havia al fons de la capelleta. Es possible que per influència d'aquest costum, el beat català Josep Manyanet, a mitjan segle XIX, va crear la visita domiciliària de la Sagrada Família, que es va constituir a Rubí l'any 1890. A la Guerra Civil es van destruir una bona part i un cop acabada la contesa es van adquirir de noves i es va editar una reglamentació. A finals de la dècada de 1980 hi havia setze capelletes que recorrien unes 240 llars i 14 zeladores. Les almoines recollides es destinen a les necessitats de la parròquia de Sant Pere (RUFÉ, 1989b).

Bibliografia

AMADES, Joan (1989) Costumari català. El curs de l'any, Vol. IV, pàg. 865, Barcelona, Salvat editors.
ARÍS PUIGGRÓS, Rosa Maria; MARGENAT, Francesc (1983) "Els seixanta anys de l'Esbart Dansaire de Rubí", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 11, pp. 215-238. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.
BENCOMO I MORA, Carme. (1996) "Rubí a l'Edat Moderna: una síntesi general", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 40, p. 325-339. Rubí: Grup

de Col·laboradors del Museu de Rubí. Informació oral del Sr. Jordi Viladiu RAMON I MORROS, Jaume (1989) "Rubí vist des dels butlletins dels excursionistes barcelonins" XXXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Vol. II, pp. 361-366, Rubí: Fundació Museu Biblioteca de Rubí - Centre d'Estudis Rubinencs. ROVIRA, Lurdes (1982b) "Llegendes i narracions immemorials" Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 6, pàg. 121, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1982a) Calendari llaminer. Rubí: Miquel Rufé i Majó. RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1984a) Les masies de Rubí i la seva gent. Patronat del Museu-Biblioteca de Rubí. RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1987) Sant Pere de Rubí els darrers 200 anys. Rubí: Patronat del Museu-Biblioteca de Rubí. RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1989c) "El ciri de Sant Sebastià o la Festa dels Estrangers" XXXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Vol. II, pp. 415-420, Rubí: Fundació Museu Biblioteca de Rubí - Centre d'Estudis Rubinencs. RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1997a) Les masies de Rubí i la seva gent. Rubí, Rubricata. El setmanari de Rubí. Caixa de Terrassa. VILALTA, Jordi (1983) "Sant Genís: la mort d'una ermita mil·lenària", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 10, pp. 187-190. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. XERCAVINS REQUESENS, Jordi (1989) "L'agricultura rubinenca. Notes històriques" XXXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Vol. I, pp. 17-37, Rubí: Fundació Museu Biblioteca de Rubí - Centre d'Estudis Rubinencs.

